

# "Shifters"

*Af Niels Åkerstrøm Andersen og Asmund Born*

"Shifters"

*Niels Åkerstrøm Andersen og Asmund Born*

Trykt i *Organiseret kommunikation – systemteoretiske analyser*, 1. udgave 2003

1.e-bogsudgave 2007

© Samfundslitteratur, 2003

ISBN 978-87-593-9851-7

Samfundslitteratur  
Rosenørns Allé 9  
1970 Frederiksberg C  
Tlf. 38 15 38 80  
Fax 35 35 78 22

[www.samfundslitteratur.dk](http://www.samfundslitteratur.dk)  
[sforlagene@samfundslitteratur.dk](mailto:sforlagene@samfundslitteratur.dk)

Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelse.

# "Shifters"

af Niels Åkerstrøm Andersen og Asmund Born

Formålet med denne artikel er at formulere en teori om kodeskift i heterofone organisationer. Når det overhovedet er en interessant problemstilling, er det fordi flere og flere organisationer i dag er heterofone til forskel fra homofone. Organisationerne er blevet mangestemmede, og de mange stemmer fortrænger gensidigt hinanden. De udgør forskellige blikke på såvel organisationen som dens omverden. De åbner for forskellige kommunikationsmuligheder, og de udelukker gensidigt hinanden. Det er derfor interessant at studere, hvad der bestemmer, hvilken kode organisationskommunikationen former, og hvordan organisationer håndterer en flerhed af koder.

Artiklen indleder med at redegøre for bevægelsen fra homofon til heterofon organisation og slutter med at overveje bevægelsen fra organisationen som kodet fiktion i de enkelte kommunikationer til organisationen som en potent forskydningsmaskine. Det er nok så vigtigt at bemærke, at vi ikke hævder, at alle organisationer er blevet heterofone. Heterofonibegrebet skal dels pege på en tendens, som vi har bemærket, og dels være det udgangspunkt, som gør os i stand til at diskutere forholdet mellem kodede funktionssystemer og organisationernes præmisfastlæggelser.

Vi har valgt kun at fokusere på en enkelt problematik: Hvad får kommunikationen til at forme én bestemt kode og ikke en anden, og hvilke muligheder for kodeskift muliggøres af de enkelte koder? Artiklen tager sit udgangspunkt i et begreb, vi har fundet hos lingvisten Roman Jakobson. Begrebet er "shifters". Hos Jakobson er en shifter en igangsætter af en bestemt kodet kommunikation. Dette begreb vil vi forsøge at flytte ind i Luhmanns teori om kommunikationssystemer, og vi vil forsøge at operationalisere begrebet således, at det lader sig gøre at udpege konkrete shifters for forskellige systemer af binært kodet kommunikation. Herefter vil vi bringe de lingvistiske begreber tilkobling og frakobling i spil for at diskutere, hvorledes kodningerne håndterer aktør, tid og rum. Vores pointe bliver, at det enkelte funktionssystemelementer får en sådan indre sammenhæng, at funktionssystemerne bliver antagonistiske. Med denne indsigt i bagagen diskuterer vi specifikt organisation som semantik i de enkelte systemer. Under forudsætningen om heterofoni, er der ingen grund til at tro, at 'organisation' betegner noget essentielt på tværs af koder. Artiklen afsluttes med overvejelser over betydningen af vores indsigt, når vi går fra at se organisation som semantik til at se organisationssystemer som funktionssystemer, der producerer og reproducerer beslutningspræmisses.